

SAŽETAK

Sekundarno stanovanje kao globalan društveni fenomen s osobito dugom tradicijom na europskom tlu ima duboke korijene i u hrvatskom društvu. Taj tip stanovanja u svom pojmovnom određenju podrazumijeva povremeno korištenje drugoga stana isključivo za odmor i rekreaciju. Intenzivnije širenje sekundarnog stanovanja kod nas možemo pratiti od 60-ih godina 20. stoljeća, a prema Popisu stanovništva iz 2011. godine u Republici Hrvatskoj bilo je gotovo 250.000 stanova za odmor što je obuhvaćalo oko 11% ukupnog nacionalnog stambenog fonda. Sekundarno stanovanje se najčešće realizira u prostorima koji nude određene krajobrazne, rekreacijske ili druge ugodnosti. Pritom je kontraurbanizacijski obrazac jedno od glavnih obilježja sekundarnog stanovanja. Budući da takve krajolike sve više karakterizira postproduktivistička paradigma, upravo se sekundarno stanovanje, u tom novom kontekstu, nameće kao jedan od snažnijih čimbenika transformacije ruralnog prostora. Ako se tome pridoda i okolnost da je u Hrvatskoj priobalje najatraktivniji ambijent za sekundarno stanovanje, jasno je da se širenje sekundarnog stanovanja nameće kao jedno od važnijih pitanja prostornog razvoja Republike Hrvatske.

Uvažavajući činjenicu da veća fizička gustoća umnaža socijalni učinak, istraživanje, čije rezultate predstavljamo u ovoj knjizi, usredotočeno je na analizu društvene dinamike u naseljima u kojima se intenzivnije pojavljuje sekundarno stanovanje. Konkretno, istraživanje je provedeno na tri lokacije odnosno u tri naselja u kojima je evidentiran porast sekundarnog stanovanja: Okrug Gornji na otoku Čiovu, Aljmaš na Dunavu i Červar-Porat kraj Poreča. Istraživanje je realizirano u razdoblju od 2014. do 2017. godine u sklopu uspostavnog istraživačkog projekta „Sekundarno stanovanje i socijalna održivost lokalnih zajednica u Hrvatskoj“ (HRZZ-UIP-2013-11-1875) financiranog od strane Hrvatske zaklade za znanost. U interdisciplinarnoj istraživačkoj skupini sudjelovali su znanstvenici Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te Hrvatskoga katoličkog sveučilišta.

Knjiga se sastoji od ukupno devet poglavlja. Nakon predgovora i uvoda gdje je istaknuta društvena relevantnost sekundarnog stanovanja, prikazane su dosadašnje spoznaje tj. pregled osnovnih teorijskih i empirijskih uvida u mehanizme i učinke širenja sekundarnog stanovanja na transformaciju lokalne zajednice. Zatim slijedi poglavlje u kojem su analizirana osnovna obilježja i socio-prostorni obrasci širenja sekundarnog stanovanja u Hrvatskoj. Tema petog poglavlja su osnovna prostorno-ekonomska i

demografska obilježja za sva tri naselja, polazeći od popisne promjene broja stanovnika od 1971. – 2001, zatim prirodnog kretanja stanovništva te strukture stanovništva prema spolu i dobi, migracijskim obilježjima, ekonomskoj aktivnosti, školskoj spremi i privrednoj djelatnosti. U šestom poglavlju predstavljena je metodologija istraživanja kroz ciljeve, metodu i uzorak. U sljedeća tri poglavlja prikazani su zasebno za svaku lokaciju rezultati deskriptivne analize podataka prikupljenih anketnim istraživanjima na uzorcima stalnih i povremenih stanovnika, najprije za Okrug Gornji, zatim za Červar-Porat i na kraju za Aljmaš. U navedena tri poglavlja prvo su prezentirani kratki pregledi razvoja svakog mjesta kao i osnovna obilježja sekundarnog stanovanja te samih stanova za odmor i njihova korištenja, zatim su analizirane ocjene rezidencijalnog okruženja i razvojne aspiracije iz perspektive obiju skupina ispitanika kao i participacija javnosti, a na kraju se razmatraju lokalni identiteti, privrženost mjestu, lokalna društvena dinamika te načini provođenja vremena. U zaključnom, desetom poglavlju sumarno su prikazani osnovni uvidi o (su)životu stalnih i povremenih stanovnika proizašli iz komparativne analize istraživačkih rezultata prikupljenih na tri različita mjesta.

Iako prezentirana analiza u tri različita naselja otkriva tek konture stanja i razvoja lokalnih zajednica pritisnutih intenzivnijim širenjem sekundarnog stanovanja, dobiveni uvidi jasno sugeriraju da fenomen sekundarnog stanovanja nije nipošto homogen. No, bez obzira na heterogenost pojavnosti sekundarnog stanovanja, interes povremenih stanovnika za lokalni razvoj te za aktivno uključivanje u odlučivanje o njemu primjetan je na sve tri lokacije. Ako tome dodamo da je na dvije od tri lokacije (Okrug Gornji i Červar-Porat) značajan broj povremenih stanovnika s vremenom postao trajno stanovništvo tj. mještani, nije teško doći do zaključka da sekundarno stanovanje ima znatan demografsko-razvojni potencijal. U hrvatskim okvirima, strateški zaokret koji bi omogućio da kapitaliziranje sekundarnog stanovanja izađe iz okvira rentijerske ekonomije tek predstoji pri čemu je naša studija skroman doprinos raspravi o novim modelima lokalnog razvoja u sredinama u kojima je taj fenomen intenzivnije prisutan.